

Zygmunt Bartkiewicz (1867-1944)

Zygmunt Bartkiewicz urodził się 21 października 1867 r. w Pabianicach, a zmarł 10 czerwca 1944 r. w Warszawie. Pisarz, dziennikarz, felietonista, malarz – był wnukiem Aleksandra, uczestnika Powstania Listopadowego, burmistrza Pabianic w latach 1838-1864. Jego ojciec, Stanisław, był znanym i cenionym lekarzem. Wkrótce po narodzinach syna, z żoną Adelą z Jurkowskich i małym Zygmuntem, wyjechał do Łodzi, gdzie praktykował do śmierci. Była to rodzina szlachecka, o tradycjach patriotycznych, jednak Zygmunt wychowywał się już w domu mieszczańsko-inteligenckim. Z łódzkiego gimnazjum został usunięty za używanie „cudzoziemskiego”, czyli polskiego języka. Szkołę średnią ukończył w Warszawie, gdzie kontynuował naukę w Wyższej Szkole Handlowej Leopolda Kronenberga. Następnie studiował malarstwo w Monachium i Paryżu, skąd wysyłał reportaże i felietony do redakcji petersburskiego „Kraju”, „Kuriera Warszawskiego” i krakowskiej „Ilustracji Polskiej”.

Po studiach Bartkiewicz osiadł w Łodzi, łącząc plany handlowe z pasjami literackimi i malarskimi w pierwszym w mieście „Salonie Artystycznym”. Odbywały się tu wystawy twórców mniej i bardziej znanych, a pierwszą z nich była wystawa „dzieł sztuki czystej stosowanej”. Latem 1897 roku w warszawskim kościele św. Krzyża odbył się ślub Bartkiewicza z Mieczysławą Trapszówną (znaną później jako Mieczysława Ćwiklińska). Małżeństwo przetrwało tylko czternaście miesięcy.

W 1898 zaczął współpracę z redakcją łódzkiego „Rozwoju”, a w roku 1907 ukazała się jego pierwsza książka, „Słabe serca” – zbiór nowel o różnej tematyce. Najbardziej znane dzieło Bartkiewicza to „Złe miasto”, które zostało wydane w 1911 roku. Jest to niezwykle sugestywny opis Łodzi wstrząsanej społecznymi wybuchami i bratobójczymi walkami podczas strajków 1905 roku. W tym samym roku ukazały się „Obrazy z 1907 r.”, ukazujące nędzę i upodlenie dzielnic biedoty Łodzi i Warszawy.

Na początku XX wieku Bartkiewicz kupił plac przy ul. Grodzkiej w Brwinowie, na którym w 1907 r. pobudował dworek „Zagroda” i tu zamieszkał. Obecnie jest to siedziba Towarzystwa Przyjaciół Brwinowa i muzeum przechowującego pamiątki po artyście. Wsi i przyrodzie pisarz poświęcił naturalistyczne opowiadania, m.in. „Psie dusze” (1910). W jego prozie, pełnej zalet stylistycznych i rzadko spotykanej rytmiczności, przejawiał się wielki sentyment dla przeszłości i tradycji. W 1935 r. został odznaczony Złotym Wawrzynem Akademickim Polskiej Akademii Literatury.

W Brwinowie stworzył niewielki, ale piękny ogród kwiatowy ozdobiony rzeźbami. W dworku z białymi kolumnami, pełnym zbiorów sztuki i książek, panował spokój i atmosfera skupienia na sprawach kultury. Zawieszony na furcie napis głosił "Tylko prawdziwa cnota otworzy te wrota". Około roku 1919 Bartkiewicz ożenił się powtórnie, z Eugenią z Glanców – malarką. W swej brwinowskiej „Zagrodzie” przyjmowali przyjaciół – artystów, ludzi kultury i sztuki. Pisarz zmarł 10 czerwca 1944 r. w Warszawie. Żona przeżyła go o 21 lat. Pochowani są na brwinowskim cmentarzu. Podobnie, jak inne znane małżeństwo z pobliskiej Podkowy Leśnej – Anna i Jarosław Iwaszkiewiczowie.